

Кракові й у Львові. «З Мостиськ походив також той самий Лясковський, син війта, котрий у Стамбулі збісурманився і став послом від султана Селіма до Сигізмунда I 1512 р.» (Бібліотека Оссолінських, рукоп. № 1825). Мостиським плебаном був Яків Пшилуський, котрий, ухопившись за релігійні новаторства, покинув парафію, одружився, став краківським земським писарем і 1533 р. впорядкував збірку коронного права (*Statuta Regni Poloniae*). Мостиськими плебанами були також Самуель Ожга, київський біскуп, і Фердинанд Кіцький, львівський архієпископ.

Дня 3 березня 1606 р. в Мостиськах ночувала цариця Марина, дружина Дмитрія Самозванця, з батьком Єжи Мнішком, дорогою з Самбора до Москви. 1648 р. на місто напали козаки і знищили костел. Війни, що тривали в Речі Посполитій відтоді тривалий час, знищили добробут мешканців. Через кілька років після шведської війни люстратори, які прибули до міста 1663 р., вказують: «Міщани скаржилися нам, що платять підводні гроші й постачають підводи для татарських та інших послів. Возове воєнне і грошей коронних не платять. Міська армата: гаківниць 37, шмигівниць 5, цехової стрільби 77 штук». 1880 р., дня 4 вересня о 7 вечора до Мостиськ у своїй подорожі по Галичині прибув цар Франц Йосиф і звідси вирушив зі своїм двором до Крисовичів, де жив кілька

днів під час маневрів, що відбувалися в околицях Мостиськ. Місто було колись фортифіковане земляними валами й мало 40 гармат для валів і кількадесят залізних шмигівниць, дві останні з яких забрали 1849 р. до Львівського арсеналу. Залишки валів, ще досить значні, знаходяться в північній і південній частині. З північно-східного боку є ще фундаменти однієї з міських брам. Ця брама вела на міст, що вів до замку, який був на тому місці, де нині є палац графа Цетнера. Про замок читаємо в люстрації 1663 р. таке: «Замок старовинний, неподалік міста, оточений навколо валом, у ньому немало будівель і хат, збудованих тепер, після ворожої навали». Шлюз для підняття води, що наповнювала рів навколо укріплень, був влаштований так, що неприятель, який хотів би його знищити, потрапляв під перехресний вогонь з міста і з замку. На скарбових ґрунтах на південному сході, за якихось 1000 кроків від міста, у місці, яке біля Мостиськ становить найвищу точку, є ще вали, які утворюють досить правильний чотирикутник, за традицією сліди якогось давнього табору.

Використана література:

1. Słownik Geograficzny królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa, 1885. – Т. VI. – S. 693-697

Переклад з польської та латинської
Івана Сварника ■

Андрій Гречило

СИМВОЛИ МІСТА МОСТИСЬКА

Мостиська є одним із давніх історичних міст Львівщини. Воно розташоване над невеликою річкою Січною й отримало назву від споруджених через неї мостів.

Певна плутанина існує щодо встановлення часу виникнення поселення. У Галицько-Волинському літописі під 1244 р. згадується про битву над р. Січницею в Перемиській землі, у якій військо Данила Романовича перемогло висунутого боярством претендента на галицький трон Ростислава Михайловича з Чернігова¹. Цей епізод наводився у праці Івана Крип'якевича, а далі вказувалося, що «на схід від Перемишля шлях ішов на Мостища (тепер м. Мостиська – райцентр Львівської обл.), над р. Січницею»². Тому ця дата

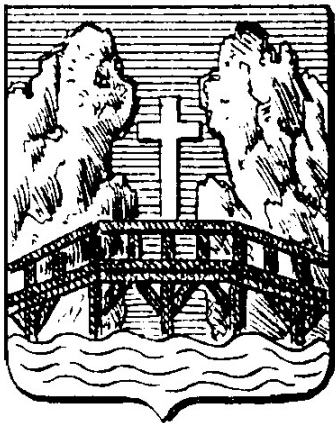
Іл. 1

¹ Полное собрание русских летописей. – Т. 2: Ипатьевская летопись. – Санкт-Петербург, 1908. – Стлб. 797; Галицько-Волинський літопис: Дослідження. Текст. Коментар / за ред. М. Ф. Котляра. – К.: Наукова думка, 2002. – С. 106.

² Крип'якевич І. Галицько-Волинське князівство. – К., 1984. – С. 32.

Іл. 2

Іл. 3

Іл. 4

певний час помилково трактувалася як перша згадка про поселення, хоча мова у літописі йшла лише про річку, а восени 1994 р. навіть було відзначено 750-річчя Мостиськ. Проте, перша відома згадка про Мостиська в історичних джерелах припадає на 1392 р.³

Розташоване на важливому шляху зі Львова до Перемишля поселення швидко розвивалися і вже 1404 р. отримало привілей короля Владислава Ягайла на самоврядування за магдебурзьким правом⁴. Але часті пожежі та напади татарів, турків і волохів неодноразово руйнували Мостиська. У 1491 р. разом із підтвердженням старих привілеїв у місті дозволили проводити щорічний ярмарок та щотижневі торги. Однак чергові напади призвели до знищення міста і 1502 р. воно отримало новий королівський привілей із підтвердженням магдебургії та дозволом на два ярмарки і щотижневий торг⁵. У Мостиськах було споруджено ратушу, в якій засідали райці, вїт і лавники. Місто також використовувало власний герб, що фігурував зокрема на міських печатках. Найдавніший відбиток печатки Мостиськ, який нам вдалося виявити у польських архівах, поставлений на документі за 1533 р., хоча за манерою виконання саму матрицю можна датувати ще XV ст. На ній фігурує герб міста, який мав зображення маюскульної літери «М» із вписаним у неї хрестом. Такий же символ вживався й на інших мостиських печатках у XVII–XVIII ст. Одна з них має легенду SIGIL CONSULUM CIVITATIS MOSCISKA (печатка райців міста Мостиськ) і витиснена на документах 1652⁶ та 1669 рр. (Іл. 1). Такий же сюжет маємо й на одній печатці лави – судочинного органу міста. Хоча на іншій лавничій

печатці з документу за 1700 р. з легендою SIGILLVM SCABINATVS CIVI MOSCZI (печатка лавників міста Мостиськ) вже представлена видозміна міського герба: спрощене зображення сигля «М» із двома кулями між ніжками літери (Іл. 2)⁷. Загалом це досить поширена тогочасна практика, коли герб міста фігурував на печатках райців чи бурмістра, а на вїтівських і лавничих вживалася його модифікація чи й зовсім інший самостійний сюжет.

За австрійський період Мостиська були центром повіту. Цісар Франц II своїм патентом 1799 р. підтвердив магдебурзьке право, інші міські привілеї, а також цехові привілеї і статuti⁸. При цьому було змінено й герб міста, у якому тепер на синьому полі між двома срібними скелями над такою ж річкою прокладено золотий дерев'яний міст, посередині якого стоїть хрест (Іл. 3)⁹. Такий знак вживався на різних печатках, зокрема й на овальній з другої половини XIX ст. з написом: MAGISTRAT KR. WOLN. MIASTA MOSCISK (магістрат королівського вільного міста Мостиськ; Іл. 4)¹⁰.

У міжвоєнний період, коли західноукраїнські землі були захоплені Польщею, робилися спроби повернутися до найдавнішого герба. Зрештою такий варіант затвердили 9 травня 1939 р. У розпорядженні міністра внутрішніх справ Польщі опис герба подавався так: «у синьому полі срібна маюскульна готична літера «М» з підставкою у вигляді горизонтальної балки; середня ніжка літери, закінчення якої внизу нагадує спис, перекреслена горизонтально; рамена поперечки завершені трилисником»¹¹. Утім у вересні вибухнула Друга світова війна і цей герб не використовували.

⁷ Там само. – Спр. 585. – С. 887.

⁸ Там само. – Ф. 146. – Оп. 78. – Спр. 132–137.

⁹ Lind K. Städte-Wappen von Österreich-Ungarn nebst den Landeswappen und Landesfarben. – Wien: Anton Schroll & Co., 1885. – L. III.

¹⁰ ЦДІАЛ. – Ф. 146. – Оп. 68. – Спр. 2983. – Арк. 70, 72-зв.

¹¹ Pudłowski L. Heraldyka miejska II Rzeczypospolitej // Polskie tradycje samorządowe a heraldyka / red. P. Dymmel. – Lublin, 1992. – S. 120.

³ Słownik geograficzny Królestwa Polskiego. – Warszawa, 1886. – T. VI. – S. 696.

⁴ Ibid. – S. 695; Baliński M., Lipiński T. Starożytna Polska pod względem historycznym, jeograficznym i statystycznym opisana. – Warszawa, 1885. – T. 2. – S. 770.

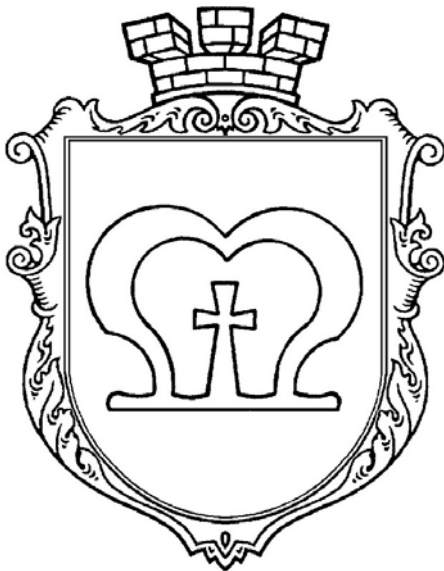
⁵ Головний архів давніх актів (Варшава). – Метрика корона. – Кн. 17. – Арк. 263–263-зв.

⁶ Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 179. – С. 1460.

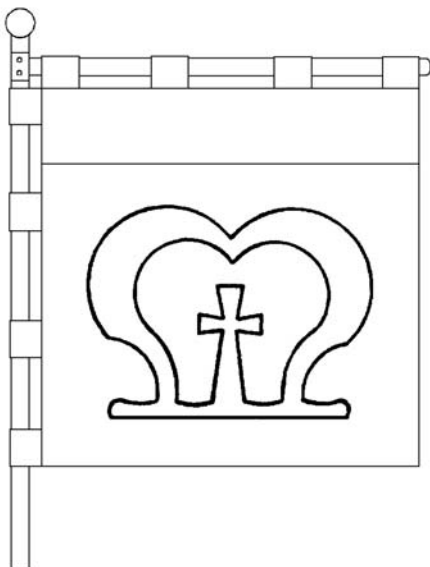
Протягом радянського періоду Мостиська також обходилися без жодного герба чи емблеми. Питання про символ міста виникло вже після відновлення Української державності, коли 1994 р. у Мостиськах збиралися відзначати згадане вище «750-річчя від першої згадки». Міська рада звернулася до Українського геральдичного товариства й 23 січня було підготовано й надіслано варіанти герба та прапора (хоругви) Мостиськ (автор проєктів – А. Гречило). Рішенням XV сесії Мостиської міської Ради народних депутатів I (XXI) скликання від 15 квітня 1994 р. ці символи було затверджено.

Герб: у синьому полі золота маюскульна літера «М», у яку вписано хрест (іл. 5).

Прапор: квадратне полотнище, яке складається із двох горизонтальних смуг – верхньої жовтої і нижньої синьої (співвідношення їхніх ширин рівне 1:4), на синьому фоні жовта маюскульна літера «М» із вписаним у неї хрестом (іл. 6).

Іл. 5

Іл. 6

Іл. 7

Таким чином вдалося відновити давній називний символ Мостиськ, який вказує на назву міста (літера М) та на його роль як оборонного пункту проти ворожих нападів (хрест). Характер зображення сигля «М» дозволяє трактувати його як силует стилізованого моста.

Давній символ Мостиськ, оформлений відповідно до норм сучасної української муніципальної геральдики, активно використовується як ідентифікаційний знак у різних сферах. Зокрема, його було розміщено на нових в'їзних знаках у місто (іл. 7). А до 600-ліття отримання магдебурзького права на центральній площі встановлено монумент із цим гербом (іл. 8).

Іл. 8